

MUĞLA ORMAN KÖYLERİNİN KALKINMASINA YÖNELİK UYGULANAN POLİTİKALARIN YOKSULLUK DÜZEYİ ve ORMAN KAYNAKLARININ KULLANIMINA ETKİSİ

Erol SOLMAZ*

ÖZET

Türkiye nüfusunun %10'unu, kırsal nüfusun ise %57'sini oluşturan orman köylüleri, sosyo-ekonomik bakımdan ülkemizin en geri kalmış kesimini oluşturmaktadır. Sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan yaşam şartlarının yetersiz olması, onların orman kaynakları üzerinde önemli baskılar yaratmasını da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle orman köylülerinin sorunlarını gidermek, köylülerin ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve bu köylülerin kalkındırmalarını sağlamak amacıyla çeşitli politikalar uygulanmaktadır. Çalışmada Muğla orman köyleri örnek olarak alınmış, yapılan kalkındırma çalışmalarının orman köylerindeki yoksulluk düzeyine ve orman kaynaklarının kullanımına etkisi incelenmiştir. Büyük oranda Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) sorumluluğunda gerçekleştirilen kalkındırma çalışmalarının orman köylerinde yoksulluk riskini azaltıcı yönde etki yaptığı, ancak gerek bu çalışmalardan az sayıda köylünün yararlanması, gerekse devlet ve özel sektör kuruluşları arasında yaşanan eşgüdüm ve işbirliği eksiklikleri nedeniyle orman köylerinde yoksulluğa son verilemediği, kaçakçılık, açmacılık, otlama gibi suçların önüne geçilemediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, Orman Köyleri, Yoksulluk ve Çevre

ABSTRACT

Forest villagers, consisting %10 of Turkey's population and %57 of the rural population, are the least developed class in Turkey. Having poor social, cultural and economical conditions, at the same time, they cause pressure on resource of forestry. For that reason various policies have been applied in order to eliminate the negative effects of forest villagers on forestry, to solve their problems, and to help their development. In this study, the forest villages in Muğla have been taken as sample. The effects of the attempts of development on the poverty level and using of forestry resources were investigated. To a great extent the processes of development were carried out under the responsibility of the General Directorate of Village and Forest Relations (ORKOY) and it has been seen that this project has tend to decrease poverty risks but due to the fact that only a limited number of villagers can utilize the processes and the lack of corporation and coordination between state owned and private sectors, poverty in forest villages has not been finished and crimes such as smuggling, destruction of woodland and pasturing have not been stopped.

Key Words: Poverty, Forest villages, Poverty and Environment.

1.GİRİŞ

Günümüzde insanların refah ve mutluluk içinde yaşamaları, bunun ekonomik ve sosyal politikalar ile sürdürülebilir hale getirilmesi büyük önem

---

* Öğr. Gör. Dr., Muğla Üniversitesi Ula Ali Koçman Meslek Yüksekokulu.

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

taşımaktadır. Ekonomik ya da sosyal boyutlu gelişmelere paralel olarak ortaya çıkan ve yeryüzünde oldukça geniş bir coğrafya üzerinde görülen yoksulluk, insanlığın yüz yüze kaldığı en önemli beşeri ve toplumsal bir sorundur. Bugün yaklaşık dünyadaki her beş kişiden biri, günlük 1 doların altındaki gelirle yaşamaktadır.

Bir ülkede yoksulluk açısından temel grup, kırsal bölgede yaşayanlardır. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre ülkemizde 20.847 adet orman köyünde 7,7 milyon kişi yaşamaktadır. Türkiye nüfusunun %10'unu, kırsal nüfusun ise %57'sini oluşturan orman köylüleri, sosyo-ekonomik bakımdan toplumun en geri kalmış kesimini oluşturmaktadır. Orman köylerinde kaynaklar sınırlıdır. Bu nedenle orman köylülerinin hayat standardı Türkiye ortalamasının, hatta kırsal kesim ortalamasının altındadır. Tarımsal ürünlerden elde ettikleri gelirler ile devlet yardımlarından (eğitim, sağlık, ulaşım vb.) yararlanma düzeyi, ova köylerinden daha düşük seviyede gerçekleşmektedir. Orman köylüsünün sosyal, kültürel ve ekonomik açılarından yaşam şartlarının yetersiz olması, onların ormana zarar veren en önemli etkenlerden biri olarak görülmelerine neden olmuştur. Gerçekten de ekonomik düzeyleri düşük olan orman köylülerinin orman kaynakları üzerinde önemli baskılar oluşturduğunu söylemek mümkündür.

İnsan çevre ilişkilerinin önemli bir bileşeni olan orman ve orman köylüsü ilişkileri, ülkemizde halen önemini korumaktadır. Avrupa ülkelerinin aksine ülkemizde sayısı azımsanmayacak düzeyde bir nüfus, ormana bağımlı olarak yaşamaktadır. Bu nedenle orman köylülerinin sorunlarını gidermek, köylülerin ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve bu köylülerin kalkındırılmalarını sağlamak amacıyla çeşitli politikalar uygulanmaktadır.

Buradan hareketle çalışmanın amacı, orman köylülerine yönelik uygulanan kalkındırma politikalarının bu kesimin yoksulluk düzeyine ve orman kaynaklarının kullanımına etkisinin nasıl olduğunu ortaya koymaktır. Çalışmada önce yoksulluk ile yoksulluk ve çevre etkileşimleri konularına yer verilmiş, daha sonra orman köylülerine yönelik uygulanan kalkındırma çalışmaları, araştırma yöntemi ve araştırma bulguları açıklanmıştır. Sonuç bölümünde ise araştırma bulguları özetlenerek yorumlanmış, orman köylüsünün kalkındırılabilmesi ve ormanlar üzerine olan olumsuz etkilerin azaltılması için önerilerde bulunulmuştur.

2. YOKSULLUK ve YOKSULLUK-ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

Politik, ekonomik, etik yönleri bulunan ve görecelilik yanı ağır basan bir kavram olan yoksulluk, çeşitli biçimlerde tanımlanabilmekte ve sınırları değişkenlik göstermektedir. 1901 yılında S.Rowntree yoksulluğu, "İnsanların toplam gelirlerinin biyolojik varlıklarını devam ettirebilmeleri için gerekli olan

asgari düzeydeki gıda, giyim ve benzeri ihtiyaçları karşılayamaması” olarak ifade etmektedir. Alagh (1992), benzer bir biçimde yoksulluk için; “Mutlak asgari refah düzeyinin altında kalma durumu ve yaşamda kalabilmek için gerekli mal ve hizmetlere olan ihtiyaçların karşılanamamasıdır” demektedir (Alagh, 1992: 109). Oppenheim ve Harker (1996) yoksulluğu, “Ortalama gelire sahip kişiye göre daha az gıda, ısınma ve giyim harcaması yapmak” olarak tanımlamaktadır (Oppenheim ve Harker, 1996: 4-5). P.Allock (1993) ise yoksulluğun doğru, bilimsel ve kabul edilmiş bir tanımının olmadığını, çünkü yoksulluğun kaçınılmaz olarak politik bir kavram olduğunu, dolayısıyla doğal olarak üzerinde anlaşamadığını ve birden çok tanımının olabileceğini söylemektedir (Allock, 1993:3).Dünya Bankası yoksulluğun geleneksel tanımını yaparak; “Yoksulluk, maddi nitelikteki mahrumiyetler nedeniyle kaynaklara ve üretim faktörlerine erişememek ve asgari bir yaşam düzeyini sürdürecekt gelirde yoksun olmak halidir” demektedir (World Bank, 1990: 26). Amartya Sen tarafından yapılan yoksulluk tanımının temel alındığı 2000/2001 Dünya Kalkınma Raporu’nda, bireylerin yapabilirliklerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir (World Bank, 2000a:15). Buna göre bireyin sahip olduğu yapabilirlikler değer verdiği, istediği yaşam tarzının kendisini özgür kılıp kılmadığı ile ilgili olarak açıklanmaktadır. Yoksulluk iyi olma halinden ve iyi yaşam koşullarından yoksun olma hali olarak tanımlanmaktadır (Tahsin, 2001: 40).

Yoksulluk konusuna ilginin kökenlerini 17. yüzyıl başlarından bu yana izlemek mümkünse de ancak II. Dünya Savaşı’ndan sonra yoğunluk kazanmıştır. Yoksulluk bu dönemde ve son 25-30 yılda başta Dünya Bankası olmak üzere uluslararası kuruluşların gündeminde önemli bir yer tutmaya başlamıştır. Dünya Bankası’nın 1978 yılından bu yana yayınladığı Dünya Kalkınma Raporu’nu 1980, 1990 ve 2000/2001 yıllarında özel olarak bu konuya ayırmış olması, bu ilginin bir göstergesidir. 2001 yılında Davos’ta toplanan “Dünya Ekonomik Forumu’nun” ana temasını yoksulluk oluşturmuştur. Birleşmiş milletler 1996 yılını “Yoksullukla Mücadele On Yılı” ilan etmiştir. 2000 yılında yapılan ve 147 ülkenin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı Binyıl Zirvesi’nde, mutlak yoksulluk içinde yaşayan insanların sayısının 2015 yılına kadar yarıya indirilmesi yönünde ilke kararı alınmıştır.

Yoksulluğun ölçülmesinde ve analizinde öncelikle yoksulluk sınırı oluşturulmalıdır. Yoksulluk sınırının temel amacı, yoksul olanlarla yoksul olmayanların tespit edilmesi, diğer bir ifadeyle yoksulların toplam nüfus içindeki oranlarının belirlenmesidir. Mutlak yoksulluk sınırı, göreceli yoksulluk sınırı ve sübjektif yoksulluk sınırı olmak üzere üç tür yoksulluk sınırı uygulamasından söz edilebilir.

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

Mutlak yoksulluk, hanehalkının veya bireyin yaşamını sürdürebilecek asgari refah düzeyini yakalayamaması durumudur. Bu nedenle, mutlak yoksulluğun ortaya çıkarılması, bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli olan asgari tüketim ihtiyaçlarının veya gelirlerinin belirlenmesini gerektirir. Mutlak yoksul oranı ise, bu asgari refah düzeyini yakalayamayanların sayısının toplam nüfusa oranıdır.

Görelî yoksulluk, bireylerin toplumun ortalama refah düzeyinin belli bir oranının altında olması durumudur. Buna göre toplumun genel düzeyine göre belli bir sınırın altında gelir ve harcamaya sahip olan birey veya hanehalkı görelî anlamda yoksul olarak tanımlanır. Refah ölçüsü olarak amaca göre tüketim veya gelir düzeyi seçilebilir (<http://www.die.gov.tr.:12.12.2007>).

Sübjektif yaklaşıma göre yoksulluk, insanların kendileri için yeterli kabul edebilecekleri tatmin düzeyini sağlayacak bir gelire sahip olup olmadıklarına ilişkin beyanlarına bağlı olarak tanımlanmaktadır. Sübjektif yaklaşım kavramı olarak ifade edilen bu yaklaşım, bireylerin gelir, tüketim ve tasarruflarını gözleyen araştırmacının kendi yorumuna da yer vermektedir (Drewnowski, 1977: 183). Sübjektif yoksulluk sınırı, genelde bir anket çerçevesinde sorulan iki temel soruya dayanmaktadır. Bu sorulardan birincisinde deneklere geçinebilmeleri için gerekli en az mutlak gelirin haftalık, aylık veya yıllık düzeyi sorulmaktadır (Flik ve Van Praag, 1991: 319 – 320). Bu bilgilerden sübjektif yoksulluk sınırına ulaşabilmek için hane halklarından şimdiki gelir düzeylerine ilişkin değerlendirmeleri istenmekte ve ikinci soruda gelirleriyle “çok iyi”, “iyi”, “yeterli”, “yetersiz”, “kötü” ve “çok kötü” bir biçimde mi geçinebildikleri sorulmaktadır (Goedhart ve diğerleri, 1977:507, Van Praag ve diğerleri, 1982:692, Hagenaaars ve Van Praag, 1985:145, Flik ve Van Praag, 1991:314). Bu soruya “yeterli” yanıtını veren hanehalkları esas alınmakta ve bunların bir önceki asgari gelir sorusuna verdikleri yanıtlara dayanarak sübjektif yoksulluk sınırı belirlenmektedir. Bu sınırın altında kalanlar ise yoksul olarak tanımlanmaktadır. Çalışmada yoksulluğun ölçülmesinde mutlak ve görelî yoksulluk sınırı yaklaşımları kullanılmıştır.

Günümüzde yaşanan çevresel kriz ile az gelişmiş ülkelerin yazgısı olarak ortaya çıkan açlık ve yoksulluk arasında karşılıklı bir ilişkinin olduğu toplumsal araştırmalar literatüründe sık sık dile getirilmektedir (Turan,2002:7). Çeşitli uluslararası araştırmalar, bölgeler ve sosyo-ekonomik gruplar arasındaki gelir eşitsizliklerinin yol açtığı yoksulluk ile çevredeki bozulmanın hızlanması arasında bir bağlantı olduğunu ortaya koymaktadır (DPT; 1999:9). N.Shanmugaratnam (1989) çevresel bozulmanın bu ikili boyutunu, “Kuzey’deki çevresel bozulma endüstriyel dönüşümle 200 yıldan bu yana süren bir gelişmenin sonucu iken Güney’deki bozulma, 200 yıldan daha fazla süren az gelişmişlik ve yetersiz gelişmenin bir ürünüdür” şeklinde belirtmektedir (Shanmugaratnam,1989:13).

Üçüncü Dünya ülkelerinin yoksulluk ve geri kalmışlıklarını bir yazgı olmaktan çıkarmaları için elbette kalkınmaları gerekir. Ancak kalkınma için atılan adımlar veya uygulanan politikalar, bu ülkelerin doğal kaynaklarının yok olmasına ve kirliliğin artmasına neden olmaktadır. Çünkü yoksul ülkelerin çoğundaki kaynak yetersizliği, doğal çevreye yapılacak yatırımları sınırlandırmaktadır. Bu ülkelerdeki doğal kaynaklar kalkınma amacıyla borçlanmaya karşı mali yükümlülük olarak kullanılmakta, borç sorununun bu yönü ekonomik, toplumsal ve ekolojik sürdürülebilirlikle ilgili sorunları ortaya çıkarmaktadır (TÇSV; 1990:39).

Cavendish (2000), Zimbabwe için kırsal yoksulluk ve çevre ilişkisi üzerine yaptığı bir çalışmada, doğal kaynakların kırsal hanehalkı gelirin üzerine yaptığı katkıyı çevresel değişim için en önemli gösterge olarak belirtmektedir. Çünkü yoksul hanehalkları şiddetli bir biçimde bu kaynaklara bağımlıdır. Zimbabwe’de doğal kaynakların kırsal yoksul hanehalklarının gelirin üzerine katkısı, % 40 dolayındadır (Cavendish; 2000: 1979). Bununla birlikte Cavendish, kırsal hanehalkı geliri ile doğal kaynakların tüketimi arasında negatif bir ilişki olduğunu söylemektedir. Ona göre yoksulların doğal kaynaklara bağımlılığı, zenginlerden daha fazladır (Cavendish; 2000: 1997).

Türkiye için Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından 1978 yılında yapılan bir çalışma, ormanlardan yapılan gerçek yakacak odun tüketiminin 29,9 milyon m³ bulunmasına rağmen, OGM belgelerinin 10,5 milyon m³’lük bir üretimi gösterdiğini, dolayısıyla ormanlardan yılda 19,4 milyon m³’lük yasadışı odun tüketimi yapıldığını göstermektedir. Yine OGM tarafından yapılan “*Türkiye’de Orman Köylüleri Tarafından Tüketilecek Yakacak Odun Anketi ve Sonuçları*” isimli çalışmaya göre 1983 yılında 8,7 milyon m³ gizli odun tüketim miktarının olduğu belirtilmektedir. M.F. Türker (1992) ise, Trabzon–Maçka Orman İşletme Müdürlüğü ormanlarını kapsayan çalışmasında, bölge köylülerinin 1990 yılında 159.160 m³’lük gizli yakacak odun tüketimi yaptığı sonucuna ulaşmıştır (Türker;1992:88–89). Türker’e göre gizli yakacak odun tüketimi oluşturan nedenlerin en önemlisi, ormanla içi içe yaşayan orman köylüsünün ekonomik yönden oldukça yetersiz bir durumda olmasıdır. Ona göre yoksul orman köylüsü ısıtma, pişirme, temizlik yapma ve ısınma gibi ihtiyaçlar için odundan başka alternatif enerji kaynağı kullanamamakta, ihtiyaçları için birlikte yaşadığı ormanı tahrip etmektedir (Türker; 1992: 74).

Bugün orman–köylü ilişkilerinin bozuk olması, ülkemiz ormancılığının en önemli sorunları arasındadır. Doğal kaynaklarımızın başında gelen, ekonomik ve sosyal açıdan birçok yararlar sağlayan orman varlığımızın korunması, öncelikle orman içi ve bitişğinde yaşayan orman köylüsünün sosyo-ekonomik yönden kalkındırılması ile mümkündür. Bugüne kadar orman köylüsünün sorunlarını gidermek, köylülerin ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve bu köylerin kalkındırılmalarını sağlamak amacı

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

ile devlet tarafından birtakım önlemler alınmıştır ve alınmaya devam edilmektedir.

3.ORMAN KÖYLERİNİ KALKINDIRMA ÇALIŞMALARI

6831 sayılı Orman Kanunu'na göre orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik uygulamalar üç başlık altında toplanabilir

1. Doğrudan kaynak aktarımı,
2. Dolaylı kaynak aktarımı,
3. Ormancılık çalışmalarında işlendirme,

Orman köylülerine doğrudan kaynak aktarımı, bir fona dayalı olarak ve örgütlü bir biçimde 1970'li yılların başında Orman Bakanlığına bağlı Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü'nün (ORKÖY) kurulmasıyla başlamıştır. Bu amaçla Orman Köylülerini Kalkındırma Fonu'ndan köylülere ve köy kalkındırma kooperatiflerine kredi verilmektedir.

Bütün kredi uygulamalarında ana hedef ormanların korunması, geliştirilmesi ve genişletilmesi hedeflerine ulaşılmasını sağlamak için, ormanların içindeki ve bitişiğindeki köylerde yaşayan halkın kalkınmalarına katkıda bulunmaktadır. Bu amaç doğrultusunda orman köylüsüne odun tüketiminin azaltılması için sosyal nitelikli, gelirlerinin artırılması için ise ekonomik nitelikli ferdi krediler kullanılmaktadır. Sosyal nitelikli projelerden dam örtülüğü malzemeleri, ısıtma-pişirme aracı ve odun yerine kullanılacak yakıt maddeleri, köy bütünlüğü esas dikkate alınarak verilmektedir. Ekonomik nitelikli projeler ise aile işletmeciliği şeklinde yürütülmektedir. Kredi tahsislerinde köylülerden deprem, yangın, sel, toprak kayması gibi afetler nedeniyle zarar görenler ile ormancılık çalışmalarının en yoğun olduğu köy ve köylülere öncelik tanınmaktadır.

Belirli ekonomik amaçları güç birliği yaparak gerçekleştirmek üzere, kişilerin gönüllü olarak oluşturdukları ve yönetiminde demokratik ilkeler çerçevesinde söz sahibi oldukları kooperatifler, orman köylerinde yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Ferdi kredilerle oluşturulmuş potansiyelin pazarlanması ve değerlendirilebilmesi için orman köylerinde kurulmuş köy kalkınma kooperatifi ve birliklerine, uyguladıkları projeler için kredi kullanılmaktadır.

Orman köylerine dolaylı kaynak aktarımı, köylülerin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının Orman Genel Müdürlüğü tarafından indirimli fiyatla karşılanması şeklinde uygulanmaktadır. 6831 sayılı orman kanununun 31. ve 32. maddelerine göre orman köyleri, kendileri kullanmak ve tüketmek koşuluyla ihtiyaç duydukları yapacak (tomruk) ve yakacak odunu piyasa fiyatının çok altında bir fiyatla satın alabilmektedir. Ayrıca ilgili yasanın 34. maddesine göre orman köy kalkınma kooperatifleri, ürettikleri tomruk ve sanayi

odununun % 25'i kadarını istediği fiyatla satmak amacıyla orman işletmelerinden satın alabilmektedir.

Sürdürülebilir orman yönetimi prensipleri çerçevesinde ormanlarımızın işletilmesi ve korunması ile birlikte, orman içi ve bitişiğinde bulunan orman köylüsünün ormancılık faaliyetlerinde işlendirilerek ekonomik katkı sağlanması temel hedefler arasında yer almaktadır (www.tbmm.gov.tr, 12.10.2005). Bu amaçla 6831 sayılı Orman Kanununun 40. maddesi ile devlet ormanlarında ağaçlandırma, bakım, imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işlerinin öncelikle o yöredeki köy kooperatifleri aracılığı ile orman köylülerine yaptırılması öngörülmüştür. Ayrıca Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü'nde tesis ve bakım işlerinde de orman köylülerine istihdam olanağı sağlanmaktadır.

4.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada araştırma türü ve veri toplama yöntemi, anket tekniğine dayalı alan araştırmasıdır. Araştırmaya veri teşkil edecek örneklem büyüklüğü için Muğla bölgesi seçilmiştir. Çalışmaya yalnız orman köyleri dahil edilmiş, diğer kırsal nüfus araştırmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Yapılan alan çalışması olasılığa dayalı, tabakalı (stratified) örnekleme yöntemine göre yapılmıştır. Daha sonra her ilçeden basit yansız örneklem alınmış ve alt örneklem birleştirilerek toplam örneklem kütle elde edilmiştir.

Anket çalışması, 01.06.2005 ile 31.12.2005 tarihleri arasında kapsayan dönem içerisinde yapılmıştır. Çalışmanın belli bir dönemi kapsamış olması nedeniyle sürekli yoksul olanlarla birlikte kısa süren bir şok nedeniyle geçici olarak refahları azalmış olanlar da yoksul olarak tanımlanmış olabilir.

Çalışmada nihai örnekleme birimi hanehalkıdır. Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü verilerine göre orman köylerinde ortalama hane büyüklüğü 4,0 kişidir. Ayrıca Devlet İstatistik Enstitüsü'nün Muğla ilini kapsayan *1997 yılı Köy Envanteri* çalışmasında, Muğla'da yerleşik kırsal nüfus 377.571 kişi, yerleşik hane sayısı ise 93.729 adet olarak verilmektedir (DİE, 2002:29). Buna göre Muğla'da kırsal kesimde ortalama hane büyüklüğü;

$$H = \frac{377.571}{93.729} = 4,0 \text{ kişi}$$

olarak tahmin edilmiştir. Bulunan değer, Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü verileri ile örtüştüğünden çalışmada ortalama hane büyüklüğü 4,0 kişi olarak alınmıştır. Örneklem büyüklüğünü saptamada kullanılan eşitlik aşağıda verilmiştir.

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

$$n = \frac{t^2(P.Q)}{1 + \frac{1}{N}t^2(P.Q)}$$

Burada:

n= Örneklem büyüklüğü

N= Evren büyüklüğü

d= Tolerans düzeyi (0,01.....0,05)

t= Güven düzeyi tablo değeri (α =%5 için 1,96)

P.Q=Maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi (P.Q=0,50.0,50=0,25) anlamlarındadır (Balcı, 2004:95). Çalışmada tolerans düzeyi (d) %4, güven düzeyi %5 olarak kabul edilmiştir. Buna göre örneklem büyüklüğü 594 hane olarak bulunmuş, 221 adedi orman içi köylerden, 391 adedi orman bitişiği köylerden olmak üzere toplam 612 hane çalışmaya dahil edilmiştir.

Yoksulluğun ölçülmesinde atılacak ilk adım kimlerin yoksul olarak kabul edileceğidir. Bu amaçla eşdeğer yetişkin başına belirli bir gelir veya tüketim harcaması değeri yoksulluk sınırı olarak alınmakta, bu sınırın altında gelir elde eden veya tüketim harcaması yapanlar yoksul olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada kişi başına gelir ve tüketim harcaması değerini bulmak üzere kullanılan hanedeki eşdeğer yetişkin sayısı, birinci yetişkin hanehalkı bireyi için 1,0 sonraki yetişkinler için 0,5 ve 13 ve daha küçük yaştaki bireyler için 0,3 katsayısı kullanılan *Eurostat Ölçeği* ile hesaplanmıştır. Bu ölçek eşitlik olarak;

$$N = 1 + 0,5(N_a - 1) + 0,3(N_c)$$

şeklinde ifade edilmektedir (TÜSİAD,2000:173). Ölçek ekonomisi parametresi (e) olarak Türkiye İstatistik Kurumu'nun da kullandığı 0,6 değeri alınmıştır. Çalışmada yoksulluk sınırının oluşturulmasında;

- A alınması gereken asgari kalori miktarı yaklaşımı (Gıda yoksulluğu),
- Temel gereksinimler yaklaşımı (Gıda+gıda dışı harcamalara göre yoksulluk),
- Görelî yoksulluk yaklaşımı,
- Geliri kişi başına günlük 1 \$'ın altında olma,
- Geliri kişi başına günlük 2,1 5\$ altında olma,

f) Geliri kişi başına günlük 4,30 \$ altında olma, tanımları kullanılmıştır. Yoksulluğun ölçülmesi kafa sayısı endeksi ile yapılmıştır. Bu endeks, yoksulluk sınırı altında kalan orman köylüsü nüfusunun (veya hanehalkı sayısının) (q), toplam orman köylüsü nüfusuna (veya hanehalkı sayısına) (N) oranının % olarak $\left(H = \frac{q}{N}\right)$ ifade edilmesidir (Sen,1979:294).

Çalışmada kalkındırma çalışmalarından ferdi kredi uygulamalarının ve ormancılık çalışmalarında işlendirmenin, orman köylerindeki yoksulluğa ve orman kaynaklarının kullanımına etkisi incelenmiştir.

5.ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1.Ferdi Kredi Uygulamalarının Yoksulluğa Etkisi

Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, ekonomik amaçlı ferdi kredileri süt sığırcılığı, fenni arıcılık, besi sığırcılığı, halıcılık, seracılık ve zeytincilik alanları için vermektedir. Ankete katılan 612 haneden tarımsal kredi kullanan ve tarımsal kredi kullanmayan hanelerdeki yoksulluk oranları, kredi türüne göre Tablo 1’de gösterilmiştir.

Buna göre tarımsal kredi kullanan hanelerdeki yoksulluk oranları, tüm yoksulluk sınırı yöntemlerine göre kredi kullanmayan hanelerdeki yoksulluk oranlarından daha düşüktür. Örneğin gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk ve görelî yoksulluk sınırı yöntemlerine göre kredi kullanan hanelerdeki yoksulluk oranı sırasıyla %30 ve %15 iken, kredi kullanmayan hanelerde bu oranlar %49 ve %32’ye yükselmektedir. Kişi başına günlük 4,30 \$’ın altında gelir elde eden hanelere bakıldığında tarımsal kredi kullanan hanelerde yoksulluk oranı %16, kullanmayan hanelerde ise %46 olarak tahmin edilmiştir. Orman köylerindeki yoksulluğun, tarımsal kredi kullanıp kullanmama durumuna göre farklılık gösterip göstermediği varyans analizine göre test edildiğinde şu sonuçlar elde edilmiştir.

- Kişi başına günlük 1 \$’ın altında gelir elde eden hanelerde tarımsal kredi kullanımı, yoksulluk üzerinde anlamlı bir fark yaratmamaktadır (t=1,950, AD=0,163).

- Gıda yoksulluğu yöntemine göre tarımsal kredi kullanan ve kullanmayan hanelerdeki yoksulluk oranları %10 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir (t=3,741, AD=0,054).

- Kişi başına günlük 2,15 \$’ın altında gelir elde eden hanelerde tarımsal kredi kullanımı, yoksulluğu %5 anlamlılık düzeyinde farklılaştırmaktadır (t= 6,537, AD= 0,011).

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

- Gıda ve gıda dışı harcamalara göre yoksulluk ($t=52,925$, $AD=0,000$), görelî yoksulluk ($t=70,779$, $AD=0,000$) ve kişi başına günlük 4,30 \$' ın altında gelir elde etme ($t=202,935$, $AD=0,000$) yöntemlerine göre, tarımsal kredi kullanan ve kullanmayan hanelerdeki yoksulluk oranları %1 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir.

Bu sonuçlara göre Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ferdi kredi uygulamalarının, orman köylerinde yoksulluk riskini azaltıcı yönde etki yaptığı söylenebilir. Bununla birlikte kullanılan kredi türünün yoksulluğu azaltıcı etkisi, yoksulluk sınırı yöntemlerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin gıda ve gıda dışı harcamalar yöntemine göre tarımsal kredi kullanan hanelerde en düşük yoksulluk oranı halıcılık kredisi kullanan hanelerde (% 20) görülürken, görelî yoksulluk sınırına göre en düşük yoksulluk oranı, süt sığırcılığı kredisi kullanan hanelerde (%9) görülmektedir. Buna göre hangi kredi türünün, yoksulluğu daha fazla azaltıcı yönde etki yaptığını söylemek güçtür.

5.2.Ormanda İşlendirme Uygulamalarının Yoksulluğa Etkisi

Tablo 2, orman köylerindeki yoksulluğu ormanda işlendirilen ve işlendirilmeyen haneler ayırımında vermektedir. Gıda yoksulluğu dışındaki tüm yoksulluk sınırı yöntemlerinde, hane halkı bireyi/bireyleri orman işlerinde görevlendirilen hanelerde yoksulluk oranları, orman işlerinde görevlendirilmeyen hanelerden daha düşüktür.

Orman işlendirilen ve işlendirilmeyen hanelerdeki yoksulluk oranları, gıda ve gıda dışı harcamaları dikkate alındığında sırasıyla %38 ve %46, görelî yoksulluk sınırına göre %22 ve %29, kişi başına günlük 2,15 \$' ın altında gelir elde eden hanelerde %3 ve %41, kişi başına günlük 4,30 \$'ın altında gelir elde eden hanelerde ise %30 ve %42 olarak bulunmuştur. Yoksulluğun ormanda işlendirilip işlendirilmeme durumuna göre orman köylerinde farklılık gösterip göstermediği varyans analizine göre test edildiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Gıda yoksulluğu yöntemine göre ormanda işlendirme uygulaması, orman köylerindeki yoksulluk üzerinde %5 anlamlılık düzeyinde bir farklılık göstermemektedir ($t=0,534$, $AD=0,465$).

- Ormanda işlendirme uygulaması, gıda ve gıda dışı harcamalar ($t=24,902$, $AD=0,000$), görelî yoksulluk ($t=9,096$, $AD=0,003$), kişi başına günlük 2,15 \$' ın altında gelir elde etme ($t=9,902$, $AD=0,002$) ve kişi başına günlük 4,30\$' ın altında gelir elde etme ($t=16,589$, $AD=0,000$) yöntemlerine göre orman köylerindeki yoksulluğu %1 anlamlılık düzeyinde farklılaştırmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü, ithal edilen ucuz odun hammaddesi ile rekabet edememektedir. Yüksek maliyetli ürünlerin iç pazardaki satışında zorluklar yaşayan ve ihracat şansı olmayan Orman Genel Müdürlüğü, üretim maliyetlerini azaltma politikaları içinde orman köylüsüne yapılan ücret ödemelerini kısmak zorunda kalmıştır. Orman köylüsünün ormancılık çalışmalarında istihdam edilmesi yoksulluk riskini azaltıcı yönde etki yapmakla birlikte bu kaynak, orman köylüleri için giderek önemini yitirmektedir.

5.3.Yoksulluğun Orman Kaynaklarını Kullanımına Etkisi

Orman köylerinde tarım ve hayvancılıktan elde edilen sınırlı gelir nedeniyle açık ve gizli işsizliğin yarattığı en önemli sonuç, yoksulluk olgusudur. Bu nedenle orman köylüsü tarım alanları kazanmak için açma yaparak, yangın çıkararak, izinsiz hayvan otlatarak ve kaçak kesim yaparak ormanlardan usulsüz biçimde yararlanabilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde orman köylerinde hanehalkı başına yıllık ortalama odun tüketiminin, odun dışı orman ürünleri gelirinin, odun satışı gelirinin ve son on yıl içinde orman suçu işleyen kişi sayısının, yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerdeki durumu analiz edilmiştir.

5.3.1.Yoksulluk ve Hanehalkı Başına Yıllık Ortalama Odun Tüketimi

Tablo 3, hanehalkı başına yıllık ortalama odun tüketimini yoksul olan ve yoksul olmayan haneler ayrımında vermektedir. Çalışmada Muğla orman köylerinde hanehalkı başına yıllık ortalama odun tüketimi 17,92 ster olarak bulunmuştur. Buna göre yoksul hanelerdeki yıllık ortalama odun tüketimi, hem yoksul olmayan hanelerden hem de orman köyleri genelinden daha yüksek bir değere sahiptir. Örneğin gıda yoksulluk sınırı dikkate alındığında yoksul hanelerdeki odun tüketimi ortalaması yıllık 21 ster iken, bu değer yoksul olmayan hanelerde 18 stere düşmektedir. Gıda ve gıda dışı harcamaların dikkate alındığı yoksulluk sınırına göre ise yıllık ortalama odun tüketimi yoksul hanelerde 19 ster, yoksul olmayan hanelerde 17 ster olarak tahmin edilmiştir.

Yıllık ortalama odun tüketiminin, yoksul olan ve olmayan hanelerde farklılık gösterip göstermediği test edilmiş, varyans analizine göre;

- Kişi başına günlük 2,15 \$' ın altında gelir elde eden hanelerde yıllık ortalama odun tüketiminin yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde %5 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermediği ($t=1,081$, $AD=0,299$),
- Gıda yoksulluğu sınırına göre odun tüketiminin yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde %5 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermediği ancak %10 anlamlılık düzeyinde farklılaştığı ($t=3,186$, $AD=0,075$),
- Gıda ve gıda dışı harcamaların dikkate alındığı yoksulluk sınırı ($t=4,561$, $AD=0,033$), görelî yoksulluk sınırı ($t=5,667$, $AD=0,018$) ve kişi başına günlük 4,30 \$' ın altında gelir elde etme ($t=4,255$, $AD=0,040$)

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

yöntemlerine göre yıllık ortalama odun tüketiminin yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde %5 anlamlılık düzeyinde farklılık gösterdiği, sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre yoksul orman köylüsü, ısınmak ve yemek pişirmek amacıyla yoksul olmayan orman köylüsünden daha fazla odun tüketmekte, diğer bir deyişle ormana daha fazla zarar vermektedir. Ormandan kaçak ve kayıt dışı odun faydalanması, son yıllarda göç ve ikame enerji kaynakları kullanımının yaygınlaşması sonucu büyük ölçüde azalma göstermekle birlikte hala önemli miktarlardadır. Orman köylülerinin yapacak ve yakacak odun ihtiyaçları, yasal hak olarak indirimli fiyatlarla orman idaresi tarafından karşılanmaktadır. Ancak birçok bölgede bu şekilde sağlanan odun miktarları, köylünün gerçek ihtiyacının altında kalmaktadır. Aradaki farkın önemli bölümü kaçak kesimlerle sağlanmakta, bu durum yoksul orman köylülerinde daha da öne çıkmaktadır.

Orman Genel Müdürlüğü verilerine göre yaklaşık iki milyon orman köylüsü ailesinde yılda 5 ster daha az odun tüketiminin sağlanması halinde, sadece odun değeri olarak 300 milyon YTL tasarruf sağlanabilecektir. Bununla birlikte su kaynaklarının korunması, temiz hava üretimi ve ormanın diğer faydaları göz önüne alındığında elde edilecek katma değerler daha fazla olacaktır.

5.3.2. Yoksulluk ve Odun Dışı Orman Ürünleri (ODOÜ) Geliri

Ağaç, çalı ve otsu bitkilerin odunları dışındaki her türlü hayvan yemi, tıbbi ve aromatik bitkiler, meyveler, endüstri hammaddeleri, mantar, süs bitkileri, sıvı yağ, reçine, yaban hayvanları ürünleri gibi ürünler, odun dışı orman ürünlerini (ODOÜ) oluşturmaktadır. Yıllık ihracat geliri yüz milyon doların üzerinde olduğu tahmin edilen ODOÜ, ülkemizin bazı bölgelerinde orman köyleri için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Tablo 4, Muğla orman köylerinde yıllık ortalama ODOÜ gelirini, yoksul olan ve yoksul olmayan haneler ayrımında göstermektedir.

Yoksul olmayan hanelerdeki ODOÜ geliri, yoksul hanelerden daha yüksektir. Örneğin görece yoksulluk sınırına göre yoksul hanelerde yıllık ortalama 117 YTL olan ODOÜ geliri, yoksul olmayan hanelerde 122 YTL'ye yükselmektedir. Kişi başına günlük 2,15 \$'ın altında gelir elde eden hanelerde ise bu değerler sırasıyla 91 YTL ve 122 YTL olarak tahmin edilmiştir. Buna sonuçlara göre yoksul orman köylüsünün, yoksulluğun getirdiği olumsuz koşulların baskısı ile ODOÜ'ne daha fazla yöneldiği söylenemez. Diğer bir deyişle yoksul olmayan orman köylüsü, gelir getirmesi amacıyla ODOÜ'nden, yoksul olan orman köylüsünden daha fazla yararlanmaktadır. Bu durumu, ODOÜ gelirlerinin orman köylerinde yoksulluk riskini azaltıcı yönde etki yaptığı şeklinde yorumlamak da mümkündür. Ancak ODOÜ kaynaklarından düzensiz faydalanmalar, birçok bölgede bu kaynakların devamlılığı ve verimliliği üzerinde ciddi tehlikeler oluşturmaktadır.

5.3.3.Yoksulluk ve Odun Satışı Geliri

Tablo 5, yıllık ortalama odun satışı gelirini yoksul olan ve yoksul olmayan haneler için vermektedir. Gıda yoksulluğu sınırına göre yıllık ortalama odun satışı geliri yoksul hanelerde 73 YTL iken yoksul olmayan hanelerde bu değer 48 YTL' ye düşmektedir. Gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırına göre yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerdeki odun satışı geliri sırasıyla 72 YTL ve 31 YTL, görelî yoksulluk sınırına göre 81 YTL, 37 YTL, kişi başı günlük 2,15 \$' ın altında gelir elde eden hanelerde ise 102 YTL ve 47 YTL olarak bulunmuştur. Yoksul hanelerde yıllık ortalama odun satışı geliri, yoksul olmayan hanelerden daha yüksektir.

Yıllık ortalama odun satışı gelirinin yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde farklılık gösterip göstermediği varyans analizine göre test edilmiş, gıda yoksulluğuna göre ortalama odun satışı gelirinin yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde anlamlı bir farklılık göstermediği, ancak diğer yoksulluk sınırı yöntemlerine göre %1 anlamlılık düzeyinde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.3.4.Yoksulluk ve Orman Suçu

Tablo 6, Muğla orman köylerinde son on yıl içinde orman suçu işleyen kişi sayılarını yoksul olan ve yoksul olmayan haneler ayrımında göstermektedir. Yoksul hanelerde orman suçu işleyen kişi sayısı, yoksul olmayan hanelere göre daha fazladır. Örneğin gıda yoksulluğu dikkate alındığında yoksulluk sınırı altında yaşayan her yüz hanede 28 kişi bir orman suçu işlemişken, yoksul olmayan hanelerde bu sayı 21 kişiye düşmektedir. Benzer şekilde gıda ve gıda dışı harcamaları dikkate alan yoksulluk sınırına göre suç işleyen kişi sayısı her yüz hane için yoksul hanelerde 28 kişi, yoksul olmayan hanelerde 16 kişi, görelî yoksulluk sınırına göre ise sırasıyla 30 ve 18 kişidir.

Son on yıl içinde orman suçu işleyen kişi sayısının yoksul olan ve yoksul olmayan hanelere göre farklılık gösterip göstermediği varyans analizine göre test edildiğinde aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

- Gıda yoksulluğu sınırına göre orman suçu işleyen kişi sayısı yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t=1,901$, $AD=0,168$).
- Kişi başı günlük 2,15 \$' ın altında gelir elde etme durumuna göre orman suçu işleyen kişi sayısı, yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde %10 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir ($t=3,362$, $AD= 0,067$).
- Gıda ve gıda dışı harcamalara göre yoksulluk ve ($t=43,073$, $AD=0,000$) görelî yoksulluk ($t=30,528$, $AD=0,000$) sınırları ile kişi başı günlük 4,30 \$' ın altında gelir elde etme ($t=126,736$, $AD=0,000$) durumuna göre orman

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

suçu işleyen kişi sayısı, yoksul olan ve yoksul olmayan hanelerde %1 anlamlılık düzeyinde farklılık göstermektedir.

Günümüzde ekonomik durumun yetersiz, geçim düzeyinin düşük olması, en önemli suç nedenleri arasında yer almaktadır. Suçluların yaklaşık beşte biri, ekonomik sıkıntı ve yoksulluk nedeniyle suç işlediklerini söylemektedir. Yoksul orman köylüsünün orman kaynaklarına bağımlılığı, yoksul olmayanlardan daha fazla olmakta, bu bağımlılık işledikleri orman suçları sayısında da kendini göstermektedir.

6.SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Orman köylerinde yaşayan insanlar, ekonomik açıdan orman kaynaklarına bağımlıdır. Bu nedenle Tanzimat Fermanı'ndan itibaren köylülerin ormanlardan yararlanma haklarına yönelik birçok yasal düzenleme yapılmış, bu haklar özellikle yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması yönünde olmuştur. Ancak köylülerin ormancılık politika ve stratejilerinin geliştirilmelerine, orman kaynaklarına yönelik planlama, karar alma ve uygulamalarına katılımları, yeterli olmaktan uzaktır. Orman köylülerinin kendi haklarını koruma ve sorunlarını çözmeye yönelik örgütlü çalışma gelenekleri ve kapasiteleri düşüktür. Politik düzeyde ise orman köylerinde yoksulluğun azaltılmasına ve kırsal kalkınmaya yönelik etkin ve tutarlı politika ve stratejilerinin geliştirilemediği görülmektedir. İlgili devlet kuruluşlarının çalışmaları birbirinden kopuk yürütülmekte, aralarında gerekli eşgüdüm ve entegrasyon sağlanamamaktadır. Büyük oranda Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda gerçekleştirilen kalkındırma çalışmaları, yoksulluğun azaltılmasında olumlu sonuçlar vermesine rağmen gerek bu çalışmalardan az sayıda köylünün yararlanması, gerekse devlet ve özel sektör kuruluşları arasında yaşanan eşgüdüm ve işbirliği eksiklikleri nedeniyle orman köylülerinin yoksulluğuna son verilememiş, kaçakçılık, açmacılık, otlatma gibi suçların önüne geçilememiştir.

Orman köylerinde kaynakların sınırlı olması nedeniyle bu köylerde hayat standardı Türkiye ortalamasının, hatta kırsal kesim ortalamasının altındadır. Tarımsal ürünlerden elde ettikleri gelirler ile devlet yardımlarından (eğitim, sağlık, ulaşım vb.) yararlanma düzeyi, ova köylerinden daha düşük seviyede gerçekleşmektedir. Bu nedenle orman köylerinde yoksulluğu azaltmak ve orman köylüsünün refah düzeyini artırarak ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için;

•Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü'nün (ORKÖY) finansal ve kurumsal imkânlarının artırılmalı, daha fazla orman köylüsünün ferdi kredi alması sağlanmalıdır.

Erol SOLMAZ

•Ferdî kredilerle desteklenen ailelerin elde ettikleri ürünlerin değerlendirilmesinde en büyük faydayı sağlayabilmek için örgütlenmeleri şarttır. Özellikle hayvancılık konusunda üretilen et ve sütün hammadde olarak değil işlenerek pazara sunulması, geliri artırmaktadır. Üretilen ürünlerin pazarla ilişkilerinin kurulabilmesi, bu yönde üretimin gerçekleştirilebilmesi için kooperatifleşmeleri gerekmektedir. Kooperatifleşme ile üretim aşamasında küçük birimlerin olanakları birleştirilerek kaynak kullanımında etkinlik sağlanabilecek, hammadde temininin ve pazarlama giderlerinin daha düşük maliyetlerle yapılabilmesi mümkün olacaktır.

•Mera hayvancılığında ahır hayvancılığına geçiş yapılmalıdır. Ahır hayvancılığında iyi ırklar ve uygun beslenme ile et ve süt bakımından en yüksek verimin alınması yoluna gidilmelidir.

•Orman köylüleri özel ağaçlandırma çalışmalarına yönlendirilmeli, daha geniş ölçüde katılımlarını sağlamak açısından gerekli önlemler alınmalıdır. Kavakçılık ve kızılâğaç yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için arz-talep dengesi belirlenerek özel kızılâğaç ve kavak ağaçlandırmaları teşvik edilmelidir. Hem odun üretimi yapabilen hem de meyvesinden yararlanan ağaçların (ceviz, kestane, fıstık çamı, vb.) geliştirilmesi, hatta kültüre alınması suretiyle orman köylüsüne önemli bir gelir kaynağı sağlanabilir.

•Orman köylerindeki ekoturizm imkânları planlı bir şekilde orman köylüsü lehine geliştirilmeli, yayla ve dağ turizmi teşvik edilmeli, alt yapı yatırımları tamamlanarak köylüye yatırım için kredi verilmelidir.

•Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından tesis edilen milli parklar ve diğer korunan alanların tesis ve planlama sistemi, orman köylüsünün katılımının ve ihtiyaçlarının dikkate alınmasını sağlayacak şekilde geliştirmelidir. Köylülerin bu alanlardaki ve çevresindeki gelir getirici faaliyetlerden ve gelir olanaklarından yararlanmaları sağlanmalıdır.

•Av kaynakları ve avcılığın gerçek potansiyelinin değerlendirilmesi halinde hem ülkemize hem de orman köylülerine önemli bir gelir kaynağı yaratılabilir.

•Arıcılık az sermaye ile çok kâr sağlayan, kısa vadede uygulamaya konulan ve kırsal kesimde tarım, hayvancılık ve ormancılık gibi faaliyetlerden daha çok gelir getiren bir sektör olarak orman köylüleri için alternatif bir geçim kaynağıdır. Bu nedenle orman köylüsüne verilecek bireysel kredilerde arıcılık kredileri artırılmalı, bu konuda teknik destek verilmelidir.

•Doğal olarak yetişen ve ekonomik öneme sahip odun dışı orman ürünlerinin (kekik, adaçayı, sığla yağı, defne, mantar, reçine, kozalak, çam

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

fıstığı vs.) kültüre alınarak özellikle kooperatifler aracılığı ile üretilmeleri ve pazarlanmaları, orman köylüsüne gelir ve istihdam olanağı sağlayacaktır.

•Orman köylerinde arazi sınıflandırılması çalışmaları yapılarak orman, mera ve tarım toprakları tespit edilmeli, toprakların kullanım kapasiteleri belirlenerek yanlış kullanımları önlenmelidir. Orman kadastrosu kısa sürede bitirilmeli, kadastrosu tamamlanmış yerlerde orman sınır noktalarının sürekli denetimi sağlanmalıdır.

•Orman özelliğini kaybetmiş arazilerle ilgili mülkiyet sorunları çözülerek bu uygulamadan elde edilecek gelirler bir fonda toplanmalıdır. Bu fon, buldukları yerde kalkındırılması mümkün olmayan ve nakledilmesi öngörülen orman köylerinin yerleştirilmelerinde ve kalkındırılmalarında kullanılmalıdır. Nakledilecek orman köylerinin ve nakledilecekleri yerlerin tespiti önceden ve planlı bir şekilde yapılmalıdır. Bu köylerde yaşayan insanların kurulu veya kurulacak olan hafif sanayi bölgelerinde istihdamına öncelik verilmelidir.

•Orman olarak kalmasında yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen ve halen orman olarak işletilen araziler, köylünün kullanımındaki meyilli, yamaçta yer alan ve verimsiz tarım alanları ile değiştirilmelidir.

7. KAYNAKÇA

- Alagh, Y.K. (1992), “ *Growth Performance Of The Indian Economy 1950–89 Problem of Employment and Poverty*”, *Developing Economies*, Vol:30, Issue: 2, pp: 97–116.
- Allock, P. (1993), “*Understanding Poverty*”, The McMillan Pres Ltd., London.
- Balcı, A.(2004), “*Sosyal Bilimlerde Araştırma*”, Pegem A Yayıncılık, Dördüncü Baskı, Mart, Ankara.
- Cavendish, W. (2000), “*Empirical Regularities In The Poverty–Environment Relationship of Rural Households: Evidence From Zimbabwe*”, *World Development*, Vol: 28, No: 11, November, pp: 1979–2003.
- DİE (2002), “*1997 Köy Envanteri-Muğla*”, T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, Temmuz, Ankara.
- DPT (1999), “*Türkiye Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı*”, Düzeltilmiş II. Baskı, Devlet Planlama Teşkilatı Yayını, Ankara.
- Drewnowski, J. (1977), “*Poverty: It’s Meaning and Measurement*”, *Development and Change*, Vol:8, Issue: 2, pp: 183–208.
- Flik, R.J., Van Praag, B.M.S. (1991), “*Subjective Poverty Line Definitions*”, *De Economics and Statistics*, Vol: 64, pp: 311-330.

- Goedhart, T., Halberstadt, V., Kapteyn, A., Van Praag, B.M.S. (1977), “*The Poverty Line: Concept and Measurement*”, The Journal of Human Resources, Vol:52, Issue: 4, pp: 503-520.
- Hagenaars, A.J.M., Van Praag, B.M.S. (1985), “*A Synthesis of Poverty Line Definitions*”, Review of Income and Wealth, Vol: 31, pp: 139-154.
- Oppenheim, C., Harker, L. (1996), “*Poverty: The Facts*”, Child Poverty Action Group Limited, London.
- Sen, A. (1979), “*Issues In The Measurement of Poverty*”, Scandinavian Journal of Economics, Vol: 81, Issue: 2, pp: 285–307.
- Shanmugaratnam, N.(1989) , “*Development and Environment: A View From The South*”, Race and Class, Vol: 30, No:3.
- Tahsin, E. (2001), “*Dünya Bankası Yoksulluk Söylemine Kısa Bir Bakış*”, İktisat Dergisi, Sayı: 418–419, pp: 39–40.
- TBMM, “*Orman Köylülerinin Sorunlarının Araştırılarak, Orman Köylülerinin Kalkındırılması İçin Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu*”, www.tbmm.gov.tr/Komisyon/orman_koyluleri_araştırma/index.htm, Erişim:12.10.2005.
- TÇSV (1990), “*Çevre ve Kalkınma İlişkilerinde Dünya Bankası*”, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.
- Turan, F.(2002), “*Çevre Krizi ve Azgelişmişlik*”, Kırsal Çevre Yıllığı 2002, Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği, Ankara.
- TÜİK, www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/YOKSL/ACIKLAMALAR_2003.doc., Erişim: 12.12.2007.
- Türker, M. F.(1992), “*Maçka Devlet Orman İşletme Müdürlüğü Ormanlarından Odun Hammaddesinin Yakacak Odun Amacıyla Tüketilmesinin Sosyo–Ekonomik Analizi*”, KTÜ, Fen. Bil. Ens., Orman Mühendisliği ABD., Doktora Tezi, Ocak, Trabzon.
- TÜSİAD (2000), “*Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk*”, Yayın No: TÜSİAD-T/2000–12/295, Aralık.
- Van Praag, B., Spit, J. S., Stadt, H.(1982), “*A comparison Between The Food Ratio Poverty Line and The Leyden Poverty Line*”, Review of Economics and Statistics, Vol:64, pp:691–694.
- World Bank (1990), “*World Development Report*”, World Bank, Washington
- World Bank (2000), “*World Development Report 2000/2001, Attacking Poverty*”, World Bank, Washington D.C.

Tablo 1. Tarımsal Kredi Kullanma Durumuna ve Kredi Türüne Göre Muğla Orman Köylerinde Yoksulluk.

Yöntemler	Tarımsal Kredi Kullanan Hanelerde Yoksulluk (%)							Tarımsal Kredi Kullanmayan Hanelerde Yoksulluk (%)	t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
	Süt sığırıcılığı	Fenni arıcılık	Besi sığırıcılığı	Halicilik	Seracılık	Zeytincilik	Toplam			
Gıda yoksulluğu ¹⁾	0	1	0	0	0	2	2	3	3,741	0,054
Yoksulluk ²⁾	33	30	27	20	28	36	30	49	52,925	0,000*
Görelî yoksulluk ³⁾	9	14	17	10	11	22	15	32	70,779	0,000*
G e l i r Y o k s u l l u ğ u										
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁴⁾	0	0	0	0	0	0	0	1	1,950	0,163
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	0	0	7	0	0	0	1	4	6,537	0,011**
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	19	18	17	30	0	25	16	46	202,935	0,000*
* % 1 düzeyinde anlamlıdır. ** % 5 düzeyinde anlamlıdır.										

1) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

2) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

3) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

4) Satınalma gücü paritesine (SGP) göre 1\$' ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.

Tablo 2. Ormanda İşlendirme Durumuna Göre Muğla Orman Köylerinde Yoksulluk

Yöntemler	Ormanda işlendirilen hanelerde yoksulluk (%)	Ormanda işlendirilmeyen hanelerde yoksulluk (%)	t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
Gıda yoksulluğu ¹⁾	5	2	0,534	0,465
Yoksulluk ²⁾	38	46	24,902	0,000*
Görelî yoksulluk ³⁾	22	29	9,069	0,003*
G e l i r Y o k s u l l u ğ u				
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁴⁾	0	0	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	3	41	9,902	0,002*
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	30	42	16,589	0,000*
* % 1 düzeyinde anlamlıdır.				

1) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

2) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

3) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

4) Satılma gücü paritesine (SGP) göre 1\$'ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.

Tablo 3. Muğla Orman Köylerinde Yoksul Olan ve Yoksul Olmayan Hanelerde Yıllık Ortalama Odun Tüketimi

Yöntemler	Yıllık Ortalama Odun Tüketimi (Ster/yıl)		t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
	Yoksul Haneler	Yoksul Olmayan Haneler		
Gıda yoksulluğu ¹⁾	21	18	3,186	0,075
Yoksulluk ²⁾	19	17	4,561	0,033**
Görelî yoksulluk ³⁾	20	17	5,667	0,018**
G e l i r Y o k s u l l u ğ u				
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁴⁾	18	15	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	19	18	1,081	0,299
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	20	17	4,255	0,040**
** % 5 düzeyinde anlamlıdır.				

1) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

2) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

3) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

4) Satılma gücü paritesine (SGP) göre 1\$'ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.

Muğla Orman Köylerinin Kalkınmasına Yönelik Uygulanan Politikaların Yoksulluk Düzeyi ve Orman Kaynaklarının Kullanımına Etkisi

Tablo 4. Muğla Orman Köylerinde Yoksul Olan ve Yoksul Olmayan Hanelerde Yıllık Ortalama ODOÜ¹⁾ Geliri

Yöntemler	Yıllık Ortalama ODOÜ Geliri (YTL/Yıl)		t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
	Yoksul Haneler	Yoksul Olmayan Haneler		
Gıda yoksulluğu ²⁾	126	120	0,118	0,731
Yoksulluk ³⁾	113	126	1,867	0,172
Görelî yoksulluk ⁴⁾	117	122	1,347	0,246
G e l i r Y o k s u l l u ğ u				
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁵⁾	45	121	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	91	122	0,686	0,408
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	111	127	2,983	0,085

1) Odun dışı orman ürünleri (kekik, adaçayı, sığla yağı, defne, mantar, reçine, kozalak, çam fıstığı vs.) geliri.

2) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

3) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

4) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

5) Satılma gücü paritesine (SGP) göre 1\$'ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.

Tablo 5. Muğla Orman Köylerinde Yoksul Olan ve Yoksul Olmayan Hanelerde Yıllık Ortalama Odun Satışı Geliri

Yöntemler	Yıllık Ortalama Odun Satışı Geliri (YTL/Yıl)		t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
	Yoksul Haneler	Yoksul Olmayan Haneler		
Gıda yoksulluğu ¹⁾	73	48	2,106	0,147
Yoksulluk ²⁾	72	31	53,967	0,000*
Görelî yoksulluk ³⁾	81	37	41,693	0,000*
G e l i r Y o k s u l l u ğ u				
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁴⁾	0	49	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	102	47	11,070	0,001*
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	85	27	107,018	0,000*

* % 1 düzeyinde anlamlıdır.

1) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

2) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

3) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

4) Satılma gücü paritesine (SGP) göre 1\$'ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.

Tablo 6. Muğla Orman Köylerinde Yoksul Olan ve Yoksul Olmayan Hanelerde Son On Yıl İçinde Orman Suçu İşleyen Kişi Sayısı (100 hane için)

Yöntemler	Son On Yıl İçinde Orman Suçu İşleyen Kişi Sayısı		t Değeri	Anlamlılık Düzeyi
	Yoksul Haneler	Yoksul Olmayan Haneler		
Gıda yoksulluğu ¹⁾	28	21	1,901	0,168
Yoksulluk ²⁾	28	16	43,073	0,000*
Görelî yoksulluk ³⁾	30	18	30,528	0,000*
G e l i r Y o k s u l l u ğ u				
Kişi başı günlük 1 \$'ın altı ⁴⁾	0	21	-	-
Kişi başı günlük 2,15 \$'ın altı	33	21	3,362	0,067
Kişi başı günlük 4,30 \$'ın altı	34	13	126,738	0,000*
* % 1 düzeyinde anlamlıdır.				

1) Minimum kalori gereksinimi yaklaşımına göre yoksulluk (açlık).

2) Temel gereksinimler yaklaşımına göre (gıda+gıda dışı) yoksulluk.

3) Eşdeğer fert başına harcamanın medyan değerinin % 50'si esas alınmıştır.

4) Satınalma gücü paritesine (SGP) göre 1\$'ın karşılığı olarak 0,830400 YTL kullanılmıştır.

Kaynak: Araştırma bulgularına göre tarafımdan hazırlanmıştır.